

дома. Тим часом в дійсності зазначений принцип обобільної оборони зводиться виключно на оборону авторського права французьких письменників, бо Росія споживає переклади французькі твори, а не на власні. З російських письменників хвалять тільки (як Горькій, Андрєєв та ще во два, ао три) можуть мати потребу в обороні свого авторського права*) репти ж письменників конвенція нічого не поспособить, бо й так їх творін на чужі мови не перекладають. Зате всьому громадянству в Росії конвенція тільки пошкодить, бо перекладати книги тоді мусить добре так підскачити в ціні: подорожає вона не тільки на суму авторського гонорару, а далеко більше—через монополію видавця, що тепер не боїтиметься вже конкуренції інших видавців.

Але все-таки цікава книжка чужоземного автора в російському перекладі може видержати додаткові видатки, що накладає на видання літературна конвенція, Зовсім у іншому становищі опиняться українська перекладна література. Видавництва наші поки що стоять так, що навіть невеличка доплата часто може зроби́ти видання неможливим. Кажу—невеличка, маючи на увазі той мізерний гонорар, що одбирають (коли тільки одбирають) за свою працю українські автори. Але запропонуйте гонорар українського письменника, скажемо, д. Андрєєву, що одбирив би́вць 1000 карб. од друкованого аркуша! Одно слово, українське пи-

*) Правда, ці письменники й тепер мають змогу оборонити своє авторське право по всіх державних конвенціях: для цього їм треба тільки, публікуючи що небудь в Росії, одночасно надрукувати свій твір в одній з держав, що підписали конвенцію (див. артікул 3-й Бернської конвенції). Це й роблять загалом автори, а не нашкод з прикладом, напр. в „Сборниках т-ва Знание“.

сьменство за теперішніх обставин ще не може оплатувати чужих авторів, так, як вони звикли, а через те літературна конвенція для нашого письменства значить—що новіші твори чужих авторів не поbacher світа українською мовою. Це просто невідсилське для нас заборона мито на продукти міжнародної духовної творчості,—мито, що нічим не надолужуватиметься, бо українські автори ще занадто рідко перекладають.

Звичайно, з принципіального боку нічого не можна сказати проти оборони авторського права чужоземних письменників, скоро кожна держава забезпечує таку оборону своїм письменникам. Але треба про оборону організувати так, щоб вона не шкодила просвіті та культурі, щоб вона не накладала заборонного мита на продукти духовної творчості, щоб вона не падала неспівильною вагою на молоді письменства. Бернська умова, що виставила найпершим принципом оборони авторську монополію, з цього погляду цілком нехтує інтереси держав, що „привозять“ до себе літературні твори і цим державам пристоїть до сучасної літературної конвенції—значить поставити у себе дома високу греблю на шляху до просвіти й науки. Щоб цього не було, треба саму оборону авторського права поставити на інший ґрунт, зрікшись насамперед принципа монополії.

Зразок цього дає вже італійське законодавство актом 1882 р. На підставі того акту автор користується 40 років монополієм правом на свої твори, рахуючи від часу першої їх публікації. Як що ж данний твір вийде, скажу так, своєю 40-літню службу, то другий 40 років кожен, хто хоче, має право друкувати його, зобов'язавшись тільки заплатити авторові чи спадкоємцям його 5 проц. з ціни ви-

дання. Остання умова могла б бути дуже гарним прецедентом для міжнародної літературної конвенції і корективом для тих незручностей, що заводять авторська монополія. Насамперед авторський гонорар на перекладні твори тоді мав би якусь певну межу, а не залежав би від умов, не однакових їм занадто вже підскакувати. Третє—перекладались би не тільки самі „ходкі“ твори, а й такі, що варті розповсюдження, але не мають великого попиту.

Звичайно, що попервах навіть такий далеко справедливійший метод оборони авторського права спливав би трохи перекладання чужих творів на українську мову, бо—знов кажу—навіть невеличка доплата до звичайних видатків часто дуже утрудняє видання української книжки. Але він добрий прийом і тим, що не вбив би зовсім перекладної літератури українською мовою, як це мабу́ть зроби́ти бернська літературна конвенція в її теперішній формі.

Як що Дума ухвалить внесений проєкт і прилучить Росію до бернської конвенції, то українським перекладчикам буде вільна рука працювати тільки коло таких творів, що вже стали загальною власністю. Все ж новіше світове письменство перестане покаянуватися в українському вбранні, аж поки наші літературні обставини і видавницька справа в корені зміняться. А звичайно, що цього ми ще не швидко дочекаємось...

Сергій Єфремов.